

FEIL HA BREIL

ROUANEZ AR ROZERA
ROUANEZ AR PEOC'H

(Ar werc'hez-man eo Rouanez an
Arvor, savet e priaj-Kemper gant an
arzour breizal R. Micheau-Vernez).

GANT LEVRIOU "FEIZ HA BREIZ"

Savit levr-diou breizek en ho parrezioù.

magit spered hor prizonidi!

LEVRIOU MAT HA MARCHAD MAT, HA PLIJADURUS DA LENN

I. — LEVRIOU BREZONEK

CHRISTO, savet gant an A. Guillou, skeudennet gant Rene Roy, kaera levr brezonek an XIX^{vet} kantved 20 real.
MIZ MARI, kurunen nevez d'ar Werc'hez, savet gant an A. Breton 20 real.
GENOVEFA A VRABAN, savet gant Glaoda ar Prat ha skeudennet gant an dim. O. de Villers 20 real.
TELENN ARVOR, savet gant August Brizeux 20 real.
VIKTORIA KONAN A ZANT LUK, gant an A. Uguen 1 skoad.
LIZER AN HINI MARO, gant Jakoz Riou 1 skoad.
IWERZON gwelet gant eur Vretonez 8 real.
ENVORIOU EUR GAKOUZEEZ, gant V. Seité 1 skoad.

c'hant 20 Real.
SANTEZ TRIFINA, gant ar chalosi Joanno 8 real.
HOLLVELEN, gant Hollsent ar Garrec 1 skoad.
AN AOTROU KERIOUAZ, gant Lan ar Goff 1 skoad.

III. — LEVRIOU GALLEK

ESSAI SUR LA QUESTION BRETONNE par Yves Le Moal 2.50
NOS DEVOIRS ENVERS NOTRE RACE. L'EGLISE ET LES SURVIVANCES NATIONALES, par Mgr. Paquet 2.50
LE BLEUN-BRUG ET L'EGLISE. IFRIG-BREIZ. PELERINAGES DES SEPT SAINTS DE BRETAGNE, avec illustrations et une carte hors-texte, par M. le chanoine Le Roy 2.50
LE PERE J.-F. ABGRALL, DES MISSIONS ETRANGERES, par M. le chanoine Pérennes 12 Fr.
LES PSALMES, TRADUITS ET COMMENTES par M. le chanoine Pérennes 20 fr.

II. — PEZIOU CHOARI

NICOLAZIK, Bayon-Perrot 20 real.
SALAUN AR FOLL, Bayon-Perrot 20 real.
DIZRO AN DIANKET, Bayon-Perrot 8 real.
AR GORNANDONED, Bayon-Perrot 8 real.
EUN ABARDAEZ E KERVARZIN, Colroller-Perrot 2 skoad.
YANN LANDEVENNEC, Cornou-Perrot 20 real.
DRAGON SANT PAOL, Y.-V. Perrot 4 real.
PARDON BARABBAS, Y.-V. Perrot 8 real.
AN A. KERLABAN, Y.-V. Perrot 8 real.
AN DIVROAD, diwar ar c'hembraeg, gant Y.-V. Perrot 8 real.
AR VAMM, diwar ar c'hembraeg, gant Y.-V. Perrot 1 skoad.
AR CHIMINAOL, gant ar Moal, 8 real.
AN HINI GOZ O VONT DA DENNA HE FOLTRED, gant E. ar Moal 8 real.
YANN POTR AR GER, unan-gomz, gant E. ar Moal. War baperennou distag, ar

IV. — PEADRA DA GANA

KANAOUENNOU BLEUN-BRUG 1920, 1922, 1923, 1925, 1930, 1932, pep levr, 10 lur.
SONIOU BUGALE, ar pez 8 real.
Kanaouennou war baperennou distag :
KANTIK SANTEZ ANNA WENED ar c'hant 20 real.
GWIR VRETONED, gant an A. Conq ar c'hant 20 real.
GWERZ KER-YS, gant Olier Souetr ha J.-P. ar Skour, ar c'hant 20 real.
SONIT BOMBARD, SONIT BINIOU, gant J. Marechal ha J.-P. Dantec, ar c'hant 20 real.
KAN-BALE AR BOTRED YAUANK, gant J. Marechal ha J.-P. Dantec, ar c'hant 20 real.

Grit ho koulennoù ouz : A. Perrot, rener. « Feiz ha Breiz », Scrignac, Finistère, C. C. 21.802, Rennes.

BRUDIT AL LEORIG-MAN :

NOS DEVOIRS ENVERS NOTRE RACE, L'EGLISE ET LES SURVIVANCES NATIONALES

Prix : 2 fr. 50

Kreskit ar prizonioù-se eus ar mizou kas a anavezoc'h diouz an timbroù laket, er post, war ho pakadenn.

Koumanant bloz : 30 lur
 Koumanant strollet pa gemer d'an nebeuta 3 hurepeni : 25 lur ar goumanant
 Feiz ha Breiz eo kava, kava ha marchadmato kannaed a c'hell kaout ar Vretoned
 Kas an arc'hant d'an **A. Yann-Vari Perrot, Rezer Feiz ha Breiz, Scrignac (Finistère)**
C. C. P. 21.802 Roazon (Rennes)
 FEIZ HA BREIZ a die kaout dor zigor e kement ti kristen a vez komzet ennan brezoneg

(Luis'heulenn D.N.P.)

Pedenn evit en em westla da Galon dinamm Mari

savet gant Hon Tad Santel ar Pab Pius XII.

O Rouanez ar Rozera, skoazell ar gristenien, repu an holl, c'houi hag ho peus roet atao an trec'h d'ar re a stourme evit Doue, setu ni daoulinet d'rak ho tron, leun a fizians hon devezo diganeoc'h ar skoazell a zo ret e kreiz ar gwalmier hor skio, nann, en abeg d'ar vad a c'hellfemp beza bet graet, met en abeg da vadelez divent ho kalon a vamm.

En eun amzer ker strafuilhus hag an amzer-mañ, ouzoc'h, ouz ho kalon dinamm eo ec'h en em droomp ; ni laka Ennoc'h hor fizians ; en em westla a reomp d'eo'h a-unan, n'eo ket hepken gant an Iliz Santel, skeudenn Korf ho mab Jezuz, a c'houzav hag a goll gwad, gwasket ma 'z eo e kant lech hag e kant stumm d'shenvel, met ivez, a-unan gant ar bed a-bez, rannet e meur a gostezenn hag o leski en eun tan-gwali a gasoni chachet warnan gant e bec'hejou e-unan.

Ra deuy ho kalon da deneraat o welet kement all a draou drastet er c'horfou hag en eueou, o welet gloazioù, enkreziou tadou ha mammou, priejou, breudeur, bugale dinamm, o welet kement all a vuhez ou falchet en o bleuñ, kement all a

gorfou dishenvelebet e kreiz an draill euzus, o welet kement all a eueou sammant gant ar perc'hed ha war var d'en em goll da virviken.

O Mamm a drugarez, grit ma teuy Doue da rei d'eomp ar Peoc'h ha, dreist holl, grasou a c'hell, en eun taol ; trei kalonou an dud, diwar an droug, war ar mad, ar grasou-se a zigor hent d'ar peoc'h hag a aoz d'ez eun diazez padus.

Rouanez ar Peoc'h, pedit ev'omp ha roit d'ar bed, e brezel, ar peoc'h emañ an holl poblou o c'hortoz, ar peoc'h er wirionez, er justis hag e karantez ar C'hris-Roi d'ezan peoc'h an armou ha peoc'h an eueou hag eur wech ma vo sioul an traou hag urz dre holl, rouantez Doue a c'hello en em astenn.

Grit eur zell a vadelez ouz an dud divadez hag ouz ar re holl a zo gourvezet c'hoaz e tenvallijenn ar maro ; roit d'ezo ar peoc'h, grit ma paro warno Heol ar wirionez, ma c'hell nt ganeomp-ni, ditak ar Zalver n'eus nemetan er bed, lavaret :

« Gloar da Zoue, e barr an nenv, ha war an douar peoc'h d'an dud à youl vat » (Lukas 2. 14.)

D'ar poblou dispart'et gant ar gaou hag an disunvaniez ha dreist holl d'ar re o deus evidoc'h eun devosion vras ha ne gaver, en o zouez, ti ebet ne vez enoret ennan ho skeudenn zantel (kuzet bremañ, marteze, da c'hortoz ma teuy deizioù laouenoc'h) roit ar peoc'h ha renit int war du ar gêr, degaset int da Iliz an Aotrou Krist, n'eus gwir bastor nemetan.

Goulennit evit Iliz Santel an Aotrou Doue, eur peoc'h padus hag eur frankiz vras ; fardellit dour-beuz ar giz'ou pagan a venn hor goueledi ; lakit ar gristenier da garout muioc'h mui ar c'handed ha da ren eur vuhez kristen leun a oberou mat, evit ma teuy bochad servicherien an Aotrou Doue da greski e santelez hag e niver.

Er fin, evel ma oa bet gouestlet da Galon Zakr ho mab Jezuz an Iliz hag holl dud ar bed, evit ma teuje, pa vije laketa enni o holl fizians, da veza evito eun arouez hag eun errez a c'hounidegez hag a zilvid'gez, evelse, hag evit atao, ec'h

en em westlomp d'oc'h, o Kalon dinamm Mari, c'houi hor Mamm ha Rouanez ar bed.

Evit ma teuy ho karantez hag ho skoazell d'en em astenn kentoc'h, ma c'hellon an holl poblou, deut a-benn d'en em glevout etrezo ha d'en em glevout gant Doue, embann ho santelez ha staga da gana a-unan ganeoc'h, eus an eil penn d'egile d'ar bed, eur Magnificat a c'hoar, a garantez hag a anaoudegez vat, da Galon Jezuz, ar galon n'eus nemeti e c'hellfent kaout enni ar wirionez, ar vuhez hag ar peoc'h.

Evelse bezet graet.

Hon Tad santel ar Pab en deus roet tri bloaveziad pardon d'ar gristenien bep teuch ma firint ar bedenn-se, gant devosion hag ar pardon eus o holl bec'h-jou d'ar re hen lavaro bemdez epad eur miz gant ma 's aint oustenn da govez ha da gommuna ha ma pedint evit ezom-mou an Iliz hag ar Pab. 17 a viz du 1942.

GOUZOUT PARDONI

Kaset oan bet da va gwele, en deiz-se, araok ar re all. Kousket mik edon, pa oan dihunet, en eun taol, gant ar sklerijenn ha trouz tud o kaozeal.

Hep finval an distera, e tigoris va daoulagad. War an daol al lamp a oa elum ; e kreiz an ti edo va zad, va mamm hag an amezog tosta Martin.

« Ar vugale 'zo bugale », a lavare va zad, gant e vouez atao sec'h ha plean, met a zeblante, en abardaez-se, beza taeroc'h hag eun tammig tristoc'h eget kustum. « Ne zifennan ket ar paotr ac'hale, emezan. Kastizet eo bet evel m'oa dleet. Met e vijes aet d'en em gemeret oua e vamm, ha ne c'helle netra, n'oua ket evit gouzanu an dra-se. »

— « Her gouzout a ran, n'eo ket mal ar pez am eus graet », eme an amezog, « Met petra fell d'it, Glaoda, o fisteri eus ar foar edon. Eur danne a re a yoa ganen adarre. Ar beson milliget ! Gouzout a réz e kollan va fenn gantan ha ne ouezan mui petra ran. Va merc'hig a len-

ve, muioc'h marteze eget n'oa dleet d'ez. Ha kement-se a lakeas droug bras en-noun... Met, evitkent Glaoda, amezicien omp ha tro ebet c'hoaz n'eus bet trouz etrezomp. »

Digeti 'raen va diskouarn, enkrezet. — Prozez a yoa eta etrezo ! Breman e teue da sonj d'in oa aet va zad, meur a zervez a oa da X. ker'adenn-benn ar c'hanton. Daoust hag aet oa da ober e glemm ? Biskoaz, betek neuze, n'am oa klevet lavaret en doa kaset klemm a-enep unan bennak. Ha breman, hervez an doare, ez ae dirak al lezarn !

Santout a raen ar ruzder o pignat muioc'h mui d'am fenn. An holl drubuilh-se, n'oa nemedoun-me hiriek d'ezo ! En eur ziuall ar zaout, oa bet savet eun tamm tabut, etre bugale an amezog ha ni. Annaig, e verc'h, oc'h en em hegal ouzin a dorras va c'houtell-gorz, bet graet d'in gant va breur kosa. Aet ermez ac'hanou va unan, em oa skoet ganti gant va foet, war he zreid noaz. Yudaf

he doa graet, kouezet oa d'an douar. Hag en eur gunuda oa tec'het war-du ar gêr gant he c'hoar vihan. Gwasa pez a oa, dres d'ar mare-e, he zad a zistroe eus ar foar. Mezo oa. Redet en doa betek lein an dorgenn el lec'h ma welas va mamm o tenna avalou douar er park. En em gemeret en doa outi, he stlejet d'an douar, gwall-gaset anezi. An dra-se a yoa, eun deiz bennak, araok ginivelez va breur yaouanka.

Breman an taol fall am oa graet a waske pouneroc'h pounera war va c'halon. Gwelet a raen betek pelec'h e c'helle an traou mont.

« Evel a welez Martin, va gwereg a zo skuzet ; gouzout a rez ar pez a c'hellfe digouezout ; n'eo ket eus ar re grenfa, te oar ! »

« Gouzout a ran, gouzout a ran. Ma vijen bet diwar an dour, ne vije ket bet c'hoarvezet eur spurt tra. Met Glaoda, gouzout a rez, kouls ha me, ar gw'n n'en deus graet m'orse netra vat. »

« Goude holl, marteze an dra-se ne vezo bet ken grevus eget a zonten da genta. » a lavaras ar vamm evit klask kompez an traou ; ha gant he zavancher e sec'he he daerou. « Lezit ta avo an istorio-se, ne raint nemet chaacha ar c'harr tiar ho keñ, »

« Piuu ta a zo oc'h esa mont d'arak al lezarniou ? » a respontas an tad. « Ar pez a ran eo abalamour d'it-te, evit ar c'hrouadur hag abalamour da deod an dud : ar c'harteriz a-bez o deus gwelet ha klevet. »

« Kaozeal a ra'nt muioc'h c'hoaz ma 's 'eomp da X. a glaskas lavaret ar vamm. « Braoc'h e kavint kalz ouz hor gwelout oc'h en em glevet ken etrezomp. »

« Atao omp bet amezicien vat », a valbousas Martin eus e goztez. « Glaoda, ankounac'haomp pep tra ha bezomp

a-nevez mignoned vat. Kea ta da X. Abred arvale'h eo c'hoaz evit lakat an afer da chom arvat. »

Va c'halon o lammet, e sellen ouz va zad.

Hag en em lezel a raje da veza tene-raet ? Chom a rae eno dilavar, dirak an amezog a oa bihan, bihan, hen hag a oa ken bras, ken sec'h ! Ober a reas s'in gant e benn evit diskouez ne felle ket d'ezan plega.

« Diaes, diaes ! Kement all a labour ! Ken diwezal all ar c'hounidegez er bloaman ! »

« Met, me a devoa da sikour, me. » a zisklerias an amezog.

« Asa ! » a droc'has ar vamm. « Ar baotred a zo kreva arvale'h : ober a raint ar pez 'zo ret. »

« Da aspedi a ran, Glaoda, evel ma ne a pedez nemet an Aotrou Doue. »

Eur pennad, an holl a davas. Gwelet a ris va zad, tenval ha rouennet e dal, o sellet gwech ouz an amezog, gwech ouz va mamm, gwech ouz kozez ar voger, el lec'h m'edo ar grusif a-istribilh. Erfin gant eur vouez, eun tammig izel, evel m'en defe tennet gant poan ar gerioù eus e greiz, hen, ha ne gomze nemeur eus a Zoue, met a veve holl evitan, a lavaras goustadik : « En em bardonomp, en han Doue, evel ma pardon Doue d'eomp. »

Meur a dra a zo bet em buhez hag o deus gloazet ac'hanou, betek goueled va c'halon. Seblantout a rea d'in, d'ar marceuse, n'oa ket posubl d'in pardoni nak ankounac'haat. Met neuze e teue sonj d'in eus va zad. Hag e lavaren, o sonjal ennan, hag er pez a oa c'hoarvezet en abardaez am eus komzet anezan : « En em bardonomp, evel ma pardon Doue d'eomp. »

(Kountadenn slovenek kempennet gant)

L. B.

“EUR SIZUNIAD MARVAILHOU GWIR”

KONTADENNOU A VRO-EIRE

SAVET E BREZONEG DIWAR TROIDIGEZ H. HUERRE

DASTUMET GANT DOUGLAS HYDE (AN CRAOIBHIN)

KONTADENN AR BEMPET NOZVEZ : KONT AN DRAONIENN

Antronoz e kavas Diarmuid dirazañ eur pred a zoare. Kas a reas an devez se evel ar re all a-raok, betek ma teuas an noz ha ma voe pedet da zont er sall vras sklaerjennet. Dija edo an Itron enc. Goulenn a reas outañ ha dare oa da staga gant e zanevell. « Ya, emezañ. » Choueza reas neuze en hec'h ibilig aour. An nor er voger a zigoras hag an hevelep tud hag en derc'hent a zeuas tre. Azeza a rajont. Diarmuid a stagas gant e varvañh :

Pell amzer 'zo e veve eur c'hont e Ciarraidhe Luachra. Eur mab ne oa ken d'ezañ. Hemañ a raed anezañ « Kont yaouank an draonienn ». Pinvidik-mor oa ar c'hont koz. War lerc'h e varo e lezas gant ar c'hont yaouank kement tra a berc'henn war an douar. Eur c'hoar'er-gantegorf oa ar paotr yaouank se, eur paotr a-raok hag eun hemolc'her peurakuit. Troet kenañ oa gant an hemolc'hi (chaseal) hag ar pesketa. Biskoaz ne veze er vro a-bez hemolc'hadeg ebet, hep n'en devije lod enni. Eun devez e voe renket pep tra a-benn eun hemolc'hadeg vras e Traonenn ar Broc'h. An holl dud a renk er vro, ken gwazed, ken merc'hed, a oa bodet eno. Graet e voe seni gant ar c'horn-boud. Klevet e voe ar chas o harzal a-bouez-penn, hag eun heizez eus ar re gaera a ziboufas eus ar c'hoad. Hag an holl varc'hegerien d'he heul. A-dreuz t'hoñ ha krec'h e lammis hi, ken na voe an heol uhel-kenañ en oabl. War ge n eur marc'h buan-tre edo ar c'hont yaou-

ank, ha kalz ez eas larkoc'h eget ar re all holl. Pa reas, pelloc'h, eur sell a-dreñv d'ezañ, ne welas mui marc'heger ebet. E-unan-penn edo. Dispenn a reas roudou an heizez betek ma 'z eas an heol diwar wel en tu all da skramm an torgennou. Neuze ne voe mui ev't gwelout an heizez ha ne ouezas ket pelloc'h edo. En eur glask an tu da zont en-dro e tizas pelloc'h, e-harz eur grec'hienn, eun ti doareet-kaer. Goude poania kement a-hed an de z, en devoa sec'hed bras ha kaout a rae d'ezañ e kavfe peadra da derri e sec'hed ma 'z afe betek an ti se. Kerzout a reas eta etrezek ar maner ha degouezet dirak an nor dal e tikennas d'an douar. Dont a reas er-maez eur plac'h yaouank hag a lavaras d'ezañ : « Bez deuet mat kant m'l gwech, kont yaouank an Draonienn » — « Kalz eurusted a hetan d'it, emezañ; met me 'gave d'in n'oa den ouz va anaout dre amañ. N'ouzon ket va-unan pelec'h emao. Met tro am befe d'az trugarekaat ma c'hellfe rei d'in eun dra bennak da eva. Dare eo d'in mervel gant ar sec'hed. — Amañ emao e Traonienn an Tre-c'hiou, emezi. Deus ebarz, rei a rin d'it da eva a galon vat. » Hopal a reas war eur mevel ha lavarout d'ezañ kas marc'h ar c'hont d'ar marchosi ha rei d'ezañ kerc'h ha dour. Mont a reas ar c'hont en ti ha p'en devoe sellet endro d'ezañ e voe rebezet-mik. En aour melen edo graet an daol, a oa eun-hag-eeun e-kreiz ar sal. hag en aour melen edo ivez ar c'hador'ou renket endro d'an daol. Leunia reas ar

plac'h yaouank eun hanaf a win en eur e ginnig d'ar c'hont. Ne evas nemet eul lonkadenn : « Sec'hed bras an boa, emezañ, met setu m'eo torret. Trugarez d'it mil gwech — Azez 'ta, emezi; goude hemolc'hi ec'h eus naon, hep mar. » Hag azeza ; tri vevel a zeuas tre. Degas a raent meuziou. Bez 'e oa k'g saout, kig dafiyad, kig moc'h ha jiboez war pladou a oa ; war re all irvin ha karotez, madigou a bep seurt, meuz ou hag a oa ganto eur c'houez hag a rae plijadur. Azeza reas ar plac'h yaouank diouz eun tu d'an daol, eun a-dal d'ar c'hont.

Hemañ a arveste outi gant evez hag a gave d'ezañ n'en devoa biskoaz gwelet plac'h yaouank ebet hanter ken kenedus hag hounnez. Debri a rajont hag eva agevret evel mignoned, ha bep gwech ma selle outi hag e c'houlennas ha beo oa c'hoaz he zad hag e mamm : « Nann, emezi, n'emaint mui ganañ, maro int hag emao. Unan-penn pe war betek nebeut. Heskinet eun d'kruez gant eur ramz du hag a ra an heg ouzin d'am lakaat da euredi gantañ. N'eus tu ebet evidoun da vont e-biou, nemet kavout a rafen eun difennoù hag a ve trec'h d'ezañ. D'aez eo avat kement se. Rak n'eus er bed a-bez kleze ebet hag a zeufe a-benn anezañ, nemet unan hepten hag a zo etre daouarn route Bro-C'hellaz (Grèce e galleg). Hemañ e zalc'h dindan brenn en e lez e-unan — Daoust ha tu a zo da dostaat ouz ar c'hleze se ? eme ar c'hont. Ma teufen d'e gaout, e vijen gouest a-walc'h da drec'hi ar ramz — N'eus nemet eun doare, emezi, hag a'fchal, emezañ. Diskouez d'in an hent da heul'a, hag ez an da glask ar c'hleze, pe e kollin va buhez — Sed amañ eur maen a briz bras kenañ. Kas warc'hoaz d'ar beure war lein ar menez. Eur c'hoziad louedet a weli eno, e beg uhela ar garreg. Diskouez d'ezañ ar maen. Goulenn a ray ouzit petra a hetez. Bez fiziañ ennañ. Gra diouz ma lavaro d'it he ne di ket a-dreuz gant da hent. Met skuiz out gant da zevez, mat e vo d'it mont da ziskuiza. » Diskouez a reas d'ar c'hont eur gambr'g a-rez d'an douar : « Marteze, emezi, e klevi roc'herez pounner ar ramz du. Kambret eo war laez ha ne zihuno ket abarz kuz-heol warc'hoaz da noz. » Mont a reas ar c'hont d'e we-

le. Met ar c'housked n'en devoa krog ebet ennañ. A vec'h ma oa kousket pemp munutenn a oa, e klevas ar roc'herez. Heñvel oa d'ezañ ouz trouz ar gurun. En ha fez e tremenas an noz hep ma c'hellas kbusket a-zoare.

Sevel a reas beure mat. Ar plac'h yaouank a oa endeo war sav. A bep seurt traou a oa war an daol da eva ha da zebri, hag ar vevelien a rae war e dro. Met ne voe nemeur e tu da breja founnis, peogwir edo an enkreuz ouz e vrouda. Peurc'hraet gantañ e bred, e kimiadas diouz ar plac'h yaouank. Doaniet e teuas da veza pa bellaas diouti. Pignat a reas war lein ar menez ha dizale e welas eur c'hoziad en e-sav war beg eur garreg. Kinnig a reas d'ezañ ar maen a briz evel m'he devoa lavaret d'ezañ ar plac'h yaouank.

« Petra a hetez ha petra a ziouerez, a c'houlennas ar c'hoziad. — Ar c'hleze m'eo perc'henn d'ezañ route Bro-C'hellaz, ar c'hleze n'eus nemetañ er bed ma c'hellfed gantañ rei lamm d'ar ramz du, eme ar c'hont. » Eur c'hloc'h a roas ar c'hoziad d'ezañ, en eur lavarout : « Kerz d'ar c'hoad a zo a-zehou da Draonienn an Tre-c'h, hej ar c'hloc'h'g hag e teuo da vedout eur marc'h gwenn. Gra diouz ma lavaro d'it. » Trugarekaat ar c'hoziad a reas ar c'hont, kemer ar c'hloc'h, mont d'ar c'hoad, heja ar c'hloc'h, hag e welas o tont ar marc'h gwenn. Hemañ pa voe tost a lavaras : « Gouzout a ran petra fell d'it. Lamm war va c'hein, eun hir a veaj hon eus da ober. » Hag ar c'hont lammat. A-vec'h ma voe war ge'n, e tispakas ar marc'h eskell a bep tu hag i gant tiz bras en hent, a-dreuz an aer. Ribl ar mor ez ajont evelse betek ennañ. Neuze e lavaras ar marc'h : « Dalc'h start ouzin. Emaomp o vont dre zindan ar mor. Sanka reas ebarz hag e voent dindan an tonnou. Mont ha mont a raent d'baouez, ken ec'h hañvale d'ar c'hont e rankent e gyirionez beza degouezet e penn ar bed. Pignat adarre a rajont, pelloc'h, ha bresa an douar kalet. Hanter varo oa ar c'hont ha ne c'helle ranna ger. Kendere'hel a rajont gant o hent betek eur menez uhel : tanflamma a rae ar menez. » Dalc'h mat ouzin, eme ar marc'h. Emaomp o vont dreist ar menez mañ. » Distaga reas eul lamm dre st ar menez. Losket e voe e garniou ha kroc'hen e gof, met ar c'hont n'en devoe droig ebet. Hag i adarre en hent.

A vec'h war e gein e tispakas ar marc'h eskell.

Degouezout a rajont dirak dor dal eur c'hastell bras. Ar mogerioù o devoa daou ugent troatad uhelder. Bez' e oa daou leon bras azezet a bep tu d'an nor, ha ne lezent den da zont ebarz nemet-urz o defe bet digant ar roue. « Bremañ, eme ar marc'h, lak da zourn em skouarn gleiz. Eur gontell lemmet mat a gavi ebarz. Va laz he lam diwarnoun va c'hroc'hen. Lak heñ endro d'it hag evelse e c'helli tremen dre gichen al leoned. N'az kwelint ket Kae ebarz ar c'hastell. Kavout a ri a-zehou eur c'hombod elec'h ma weli a-istri-bilh ouz ar voger kleze ar roue. Kemer heñ ouz da gostez ha deus en-dro d'am c'haout. — E gwirionez nann, biken n'az lazin, goude kement ac'h eus graet evidoun, eme ar c'hont. Ha ma vefez maro, da betra e talvezte d'in ar c'hleze ? Biken ne c'hellfen adkavout va hent betek Traonienn an Trec'hioù. — Gra diouz m'am eus lavaret d'it, eme ar marc'h. Ma tistroez gant ar c'hleze, taol adarre ar c'hroc'hen warnoun. Neuze e tevio buhez ennoun adarre. » Ober a reas ar c'hont d'ouz m'en devoa ar marc'h lavaret d'ezañ, nemet a-enep d'e veno. E laza a reas, lemel diwarnañ ar c'hroc'hen hag e wis-ka. Hag heñ etrezek an nor, etre an daou

leon, hag ar re mañ n'e weljont ket. War eun ez eas d'ar gamb elec'h m'edo ar c'hleze, hag e gas a reas gantañ. Distrei a reas neuze d'al lec'h m'en devoa lezet ar marc'h maro. Teurel a reas ar c'hroc'hen warnañ hag ar marc'h a voe en e sav ken brao ha ma ne vije tremenet netra. Lavarout a reas d'ar c'hont : « Lamm war va c'hein, mall eo d'istrei. » Ar c'hont a lammas war gein hag hez ajont endro dre an hevelep hent, a-dreuz ar mennez-tan, dindan ar mor, dreist ar c'hroc'hiennoù hag an traoniennou. Mont a rajont ken e tegouezjont e traonienn an Trec'hioù. Neuze e tiskennas ar marc'h d'an douar hag ar c'hont diwar e varc'h. Hemañ a lavaras d'ezañ : « Bremañ, kenavo. Ra c'helli beza trec'h d'ar ramz du, ha gounit kaera maouez a zo er bed. — Heti a ran d't mil bennoz, eme ar c'hont. Kenavo d'it-te ive. »

Ha kerkent ez eas da di an Itron yaouank. Laouen meur e voe hi ouz e welout hag eun degemer eus ar c'henta a reas d'ezañ. Goude e c'houlennas outañ ha tapet en devoa kleze roue Bro-C'hellaz. « Bez' emañ ganeñ, emezañ ; pelec'h emañ ar ramz du, ma rin d'ezañ dont d'en em ganna ganeñ. — Gortoz, emezi,

n'az pezo debret hag evet eun dra ben- nak. Ne vezo amañ nemet a-benn eun eurvez. » Debrì, eva a reas ar c'hont ha konta e veaj ha kement tra burzudus en devoa gwelet. D'ar c'houlz se e klevjont o tont ar ramz. Hag ar c'hont er-maez ha bale etrezek emañ. War arbenn ez ajont an eil d'egile. « Evit trouc'ha d'it da benn emañ amañ, eme ar c'hont. — O farsal emañ, eme ar ramz. Gwell e vo d'it goro da saout e Traonienn an Ounnered. » Ha diwar gement se ec'h en em dagjont. Edo ar plac'h yaouank war an treujou o sellout outo, he c'halon war

he muzellou (1). Pa skoe ar c'hont eur gwall daol gant ar ramz, e youc'he gant levez. Ar ramz a daolas evez ouz kement se hag a c'harmas outi. « Dizale, va c'hoantig, e roin d'it digarez ou da c'haokat da zaouarn gant ar glac'har. — N'her gri ket avat, eme ar c'hont. » Hag eur pennadig goude e trouc'has e benn diouz ar ramz. Klask a reas ar penn distrei da gaout ar c'hori, met gant an eil taol ar c'hont e zaouhanteras. « O, a youc'has ar penn, kleze roue Hellaz a zo ganez. E laeret ac'h eus. Trubard out bet em c'heñver. » Met kenderc'hel da gomz ne c'hellas ket ar penn, rak ar c'hont e rannas eur wech all c'hoaz. Neuze e reas e stal ouz ar c'hori, ouz e stleja betek eur poull pri bras, elec'h m'e stlapas ; hag e taolas mein er poull betek ma voe leun chouk.

Ha setu ma tetas an noz. Ar c'hont a yeas en ti. Degemer mat a voe hetet d'ezan. « Ne gave ket d'in, eme ar plac'h yaouank, e vije bet kompezet ken brao an traou en deiz ma 'z is da heizez ha ma redjont war va lerc'h er-maez ar c'hoaz ; e Traonienn an Ounnered. Va digrezi a rankan goulenn d'ganez e veza n'oa ket eun heizez a heuilhjont, met me va-unan. Gwasket oan gant galloud-strobinella ar ramz du, ha lavaret e oa bet d'in na c'hellef netra freuza ar strobinelladen am bec'hie, betek ma teufe ar c'hont yaouank eus Traonienn an Ounnered da Draonienn an Trec'hioù. D'eur c'hont oun merc'h. Va mamm a zo maro ha tri bloaz 'zo bremañ m'eo kouezet va zad en eur stourm ouz an enebourien. » Ar c'hont he brietas hag a c'houlennas outi ha c'hoant he devoa d'e gaout da br'ed. « Deus ganeñ, emezañ, da Draonienn an Ounnered ha lez aze Traonienn an Trec'hioù gant he holl achantouriez. — Ya, emout o vont, emezi, p'emout bremañ distrobinellet ; bez' am eus kezeg ha karr-red d'hor c'has di, ma ouezez an hent. — Nann, emezañ, n'am eus anaoudegez ebet eus al lec'h m'emaoun, nag eus an hent m'oun deuet amañ gantañ. — Marteze unan eus va mevelien a ziskouezo d'eomp an hent, emezi, rak an anaoudegez am boa eus ar vro keit ha m'edon kenmet e heizez a zo aet kuit, kerkent ha m'oun distroet d'ar stumm den. Met m'emañ aze Bhiorgün, e roio d'eomp sklaerjenn. » Neuze e c'halvas Bhiorgün, hag ar c'hoziad e vleio louet a zeuas tre. « Traonienn an Ounnered a anavezet ? emezi. — Ya,

Ar c'hant a drouc'has penn ar ramz.

(1) Da lavarout eo ne glasse ket kuzat ar peñz a dromene e goueled he c'halon : tro-lavar iwerzounek.

emezañ. Eno oun ganet, bremañ 'z eus daou c'hant vloaz. — Warc'hoaz e fell d'in mont di, emezi, starn d'in va c'harr-red. Antronoz e teuas Bhiorgin gant eur c'harr brao, pevar a gezeg, outañ. An daou yaouank a bignas ebarz hag ar plac'h yaouank a gemeras he holl aour hag he holl arc'hant, he mein a briz hag he finvidigeziou. Ar c'hoz'ad a reas buhez war ar c'hezeg, hag i en hent d'an tiz bras. Mont a rajod war-raok betek kuz-heol. Neuze e welas ar c'hont dirazañ e draon'enn. « Setu me er gêr, emezañ. — Mat eo neuze, emezi. War ribl an draonienn e chomimp a-sav. » Hen ober a rajont, hag hi d'ar c'hoziad : « Kae en-dro da Draon'enn an Trec'h. Va zi a lezan ganez gant kement a zo ennañ. Klaoustre bras ne zistroint biken di. » Hag ar c'hoziad kuit, hag ar c'hont blienia ar c'harr-red betek e lez e-unan. A-greiz kalon e voe degemeret rak an holl o devoa lakaet e oa kollet. Antronoz e

voe euredet an daou yaouank, met seiz devez ha seiz nozvez e padas ar fr'ko, hag an devez diweza a voe c'hoaz bravoc'h eget ar c'henta. Beva rajont duhont dichastre, eurus ha laouen an tamm anezo, ha bez' o devoe mibien ha merc'hed. Deuet oant war an oad pa varvjont, met bez' ez eus c'hoaz lod eus o gourvib'en o veva du-hont.

Setu echu va c'hontadenn, met mar deo da ganeoc'h, am bezo peuraozet eun all a benn warc'hoaz.

— « Eur vrao a zanevell eo, hag unan wir, eme unan eus ar selaouerien. »

— « Eur marvailh kaer, eme ar re all. »

Ha kerkent e savjont holl en o sav. An nor a gostez a zigoras er voger hag i holl er-maez, evel m'oant deuet ebarz. An itron a reas kenavo da Ziarmuid : hag hi kuit d'he zro. An dorier a zeuas ha Diarmuid a yeas da gousket.

M. KERFROUDENN

Ar Yar hag ar Roue

Bez' e oa gwechall eur roue hag a oa ar gernez en e vro ha ne gave netra ken da zebri nemet eur yar. Delc'her a eure gantan ar penn ha rei a eure an izili all d'e vevelien ; ar re-mañ, daoust peger brao a oa bet graet d'ezo, a yeas e kounnar hag a stlapas ar penn, en devoa miret ar roue evitan e-unan, d'ar chas.

Ar roue eo Doue.

Ar yar eo ar zizun he deus seiz ezel, da lavaret eo seiz devez ; evit ma c'hellje an dud dastum peadra d'en em vaga, Doue en deus roet d'ezo evit o labouriou hag o marc'hajou, c'houec'h devez ; al lun, ar meur, ar merc'her, ar yaou ; ar gwener, ar zadorn ; n'en deus miret evitan e-unan, evit e zervich, nemet penn ar zizun, ar c'henta eus ar seiz devez ar zil.

Ha ni, petra reomp ?

Ni a stlap an devez-se da chas an Infern. Ar merc'hed her ro d'ar c'hi Leviathan, diaoul ar balc'hder, rak da zil, dreist-holl, evit rei da gredi ez int yaou-ankoc'h eget ne d'int, e gwirionez, eo ec'h en em ginklont hag ec'h en em li vont.

An dud yaouank hag a ya, en deiz-se, d'al lec'hioù difennet, her ro da Asmode, prins an hudurnez.

Ar c'hoarieren her ro da Vammon, diaoul ar bisoni.

An dud gwarizius a lak o sul da zellout ouz an dremenidi ha d'o dispenn gant o zeod infern ; rei a reont ar zil da ziaoul ar gwarizi, e ano Beelzebuth.

An dud lontrek her ro d'o mestr, Beelphegor, rak tremen a reont ar zil penurda-benn o lonka hag oc'h eva.

An dud taer her ro da Vaalberith, diaoul ar gounnar, rak en dervez-se eo e kemeront o c'hleze hag ez eont d'en em ganna.

An dud lezirek hag a dremen an devez-se penn-da-benn heb ober eun holl vad, her ro da Astaroth, diaoul an diegi.

Pennad tennet eus unan eus prezegen-nou sant Visant Ferrier, Embanner bras ar varn ziveza, ganet e Valans, er C'hatalogn, d'an 23 a viz genver 1357, ha maro, en hor bro, e Guened d'ar 5 a viz ebrel 1419. E ano a zo bet laket war roll ar sent er bloaz 1455.

Bara gwen ha Bara du

Klemmou a vez klevet, en amzer-mañ, a-geiz hag a-zehou, diwarbenn ar bara hag a-wechou, marteze, milinerien a zo hag a ro digarez vat d'an dud d'en em glemm anezo. Ma ne vije nemet brenn etouez ar bloud ne vije ket a dro d'en em glemm kals, met milinerien a zo, hag a ya, war a leverer, betek toueza gant an ed skubachennou o soierou hag a bep seurt lostennachou.

Ar bara evit beza mat a rank beza graet gant ed, gant gwiniz pe gant segal, met arabad eo kredi eo ar bara gwenna ar bara gwella.

Ar pep gwella er winizenn eo ar groc'he, nenn bet melenet gant bannou an heol ; ar bara gwella eo an hini a vez lakat ar bloud hag ar brenn d'hen ober.

Eur medecin bras, an Doktor Rowlands a vagas, epad eur pennad, eun neiziad lod gant bara du, graet gant bloud ha n'oa ket bet tennet ar brenn eus o douez.

An Doktor a boueze bemdez e loened-gou hag a welas e wellaent souezus, eus an eil dervez d'egile.

Goudeze e stagas d'o maga gant bara graet gant bloud hepken, hep tamm brenn ebet, en e douez !

Al lod a gollas o yec'hed hag a deuas o izili da zounna outo ; ne gavent ket awalc'h a vagadurez er bara gwenn.

Ha ma tigouez kement-se gant al loened gant an dud e tile digouezout kement all. Gwelit pegen marvlivet e oa penn tud ar c'hériou pa n'o devoa nemet bara gwenn !

An Dr Arbuthnot Lane a skriv : « Ar vro em eus gwelet anni ar merc'hed krenfa ha yec'h eo Iwerzon ; eno ne gaver ket a dud taget gant ar c'hri-g'beo, eur c'hlenved ha ne grog nemet er re n'en em vagont nemet gant boued »

« ha n'eus magadurez ebet ennan, koulz lavarout ! »

« En Iwerzon ar merc'hed n'en em vagont nemet gant avalou douar ha legumachou a zebront ez-c'hlas ! »

Tra vat da c'houzout en eun amzer ha ne gaver ket atao ar pez a glaeke !

GWAZED A-ZOARE

« Gwazed a-zoare » danvez labour (1943-44) evit Ykamiz. Ennañ e kaver da genta kentelioù hag allou mat war ar bloavezh labour, gouiennoù an enklaskou, ar studiadennou war an Aviel hag eur roll eus ar gerioù implijet ha nebeut anavezet gant lod. Eur benveg kaer eo « Gwazed a-zoare ». Evit ar baotred eo graet met ar merc'hed ne rafent ket fall e brenn ken nebeut. Priz ar skouerenn : 20 real. Pa vez prenet 10 skouerenn, 16 real ar pez, ar mizou kas ouspenn. Skriva d'an Aotrou chaloni Fave, stradaed Fouteunig al Laez, Kemper.

En eur
gutuilh avalou

I

Sklaer eo an deiz; an anjelus a zo sonet :
Savomp, savomp, savit paotr ha paotrez !
Matez ha mevel, mestr ha mestrez;
An anjélus a zo sonet.

2

Diskennomp holl d'an avalenneg 'neur ganani!
Kanomp laouen, kanomp, kanit atao,
Soniou Breiz-Izel a zo ken brao !
Diskennomp holl, en eur ganani.

3

Hejomp ar gwez : ar Vretoned a zo nerzus !
Hejomp hardiz, hejomp, hejit ar gwez :
Berniou avalou, dre-holl, a gouez;
Ar Vretoned a zo nerzus !

Sklaer eo an deiz; an an-je-lus a zo sonet :

Sa-vomp, sa-vomp, sa- vit paotr ha pao- trez !

Ma- tez ha me- vel, mestr ha mes- trez ;

An an- je - lus a zo son - et

Kan-bale gant Evnig Penn-ar-c'hoad Ton gant J. Arnoux

4

Sec'hed ac'h eus : debr eun aval ruz Janedig !
Tanva, tanva, tanva Janedig flour :
Aval dare 'zo gwel eget dour !
Debr eun aval ruz Janedig.

5

N'eur vont d'ar ger, me a lavaro da Yannig :
« Dought, dought, dought d'in va faner !
Rak an avalou-man 'zo pounner ».
Me 'lavaro 'se da Yannig !

6

Ni zimezo, pa vo deut an nevez-amzer :
Evet, evet, evet e vo sistr mat.
Picher ha picher ha picherad.
Pa vo deut an nevez-amzer !

Eun den

am eus

anavezet

Ret e vefe din bezañ evel R. Hemon eur mailh war ar yez hag an tresadur-ene evit ober en eun doare dereat e poltred eun den am eus anavezet » re ziwezat ha re nebeut, siouaz d'in, Fañch ar C'huiziat e ano.

Evit gwir, n'em eus ket anavezet mat Fañch nak e welet nemet diou wech hepken ; met a-walc'h, avat, da verzout nerz e galon hag uhelder e spered.

Ganet e miz gwengolo, er bloaz 1862, e Keraodi (pe Keraudy e galleg) Fañch a voe ar c'hosañ eus a c'houec'h. Deut d'e drizek vloaz e tilezas skol e gêriadenn evit labourat douar gant e dad ha war an oad a ugent vloaz ez eas kuit d'ober e seiz vloaz soudard. E-pad ar mare-se e voe anvet « adjudant » met a-benn fin e servich e tistroas d'ar gêr.

Eiz vloaz warn-ugent e oa Fañch pa varvas e vomr koz, a roas dezañ dre destamant feurm ar Goz-ker hag an douarou stag outi. An holl beadra-se a voe diwar neuze madou tiegez Fañch. Rak nemeur goude e timezas gant eur plac'h kuñh ha kalonek ; dek a vugale a-zeus dezañ. En deiz a hizio e chom c'hoaz anezo pemp paotr ha teir blac'h holl dimezet nemet an hini gentañ, Mari hag an hini diwezhañ.

Stag e spered ouz boazioù ha kustumou ar vro, Fañch a oa lorc'h ennañ gant bezañ Breizad. Ha stad a rae eus traou ar 're-gent, evit pezh a-sell ouz ar familh hag ar relijion.

Kristen a greiz kalon, Fañch a daole evez bepred da rei ar skouer vat d'e vugale. M'ho pije e welet o lavarout ar bedennnoz en dro d'ar siminal pe ar « benedise » a-raok debri. N'eo ket dioutañ e c'helled lavarout « Setu aze unan ne da ket alies d'an iliz »

Eur skouer veo e oa ivez evit an holl dud. Rei degemer ne oa ket eur ger hepken evitañ ha daoust d'ezañ da vezañ sammet a-walc'h gant e diad bugale e ouie digeri e galon hag e di. Da hep hini a c'houlekne sikour digantan e roe didorr, a wechou e-pad mizezioù, evel a reas e derou ar Breizel 1914 evit tud a anavezant mat.

En em ober a rae gant e amezeien ha gouzout a ouie ivez ober vad dezo ; gwir, eo e ouie ar re-mañ d'o zro ober kement-all war am eus gwelset, n'eus ket bloaz c'hoaz en eur dremen dre ar vro. Ha n'eo ket gwir 'ta Breizic ?

Doujet e oa gant an holl ; darn eus e genvroiz koulskoude a gave e oa re zistag diouz madou ar bed-mañ ; aet e oa kement man diwar o spered en devoa Fañch, evel Mari an Aviel, dibabet al lodenn wellañ. Ya ! Fañch ar C'huiziat a en em zivac'he eur wech an amzer diouz ar beg douar-mañ, rak barz e oa, kanaouenner, ha boemet gant hor yez vroadel, ar brezoneg.

E blijadur oa — pa veze en e vleud, azezet ouz an daol koad-dero, war ar bank tosel, e-kichen ar prenestr — lenn d'e vugale Buhez ar Zent pe eur gontadenn bennek tennet eus « Pipi Gonto » er bloavezioù diwezhan. Kentañ a rae ivez marvailhoù gwec'hall-goz, hag int fentus ha kentelius.

Hoalus e vefe marteze ober enklask pelloc'h da c'houzout penaos e save Fañch e ganaouennou.

War am eus klevet o sevel a rae e ti ar peder avel, e benn diharz, en eur labourat en e barkou. Hervez e blac'h Ujanja, Fañch o vezañ dimezet gant plac'h yaouankañ eun tiegez, a baes e zonedigez e-barz ar ger-tentiez nevez dre sevel eur varzoniez da zeiz kentañ ar bloaz goude.

Meuli a rae enni e vamm-gaer chomet intanvez gant c'houec'h a vugale, e eontred ha moerebezed, ha pep-hini eus e vreudeur ha c'hoarezed kaer. Gwasañ pezh a zo ez eo chomet ar varzoniez-se, evit doare, nann hepken divoul hogen ouspenn diskriv.

« Graet evel-se e gammet kentañ Fañch en em lakaas da aozañ diwar-neuze kanaouennou hag int anavezet mat e korn-bro Ploullou daoust d'ezo da vezan, chomet divoul « Al Lolliaouez » ha « Gad ar Goz-ker ».

Goude e stagas Fañch gant kenstrivadegoù lennek, dreist-holl el lid en enor an Uhel e Plouaret. Ar maout a yeas gantañ, hag e genstriver, Nikol e-ano, pell diouz d'ar c'hel drougiez outañ, a savas eur wez d'e veulin.

Bez' ez eus pemzek vloaz bennak abaoe ma 'm eus graet anaoudegez gant Fañch ar C'huiziat. Pemp ha tri ugent e oa dija : gwall-daget gant ar berr-alan Fañch en doa poan, dreist-holl en nevez-amzer ha da gala-goanv.

Evit pezh a sell ouz e goñf en devoa bepred eun dremm kaer a zen, serz war e ziohar. Bras a-walc'h, skoaziek : kaer e oa e benn, ledan e dal, hag balegek eskern e lodou. E zremm oa hiraet hag amenus gant e varo hir diouz ar c'hiz koz o fiskenn eus pep tu dezi : e vuzelloù hag e c'hroneh a oa aotennet, e zaulagad glas a c'hoarze plijus.

Mervel a eure d'ar 7 a viz mae 1940. E berr gomzou, Fañch ar C'huiziat a oa eur gwir Vreizad da vezañ meulet gant eur blunenn gouiziekoec'h eget va hini.

ALFRED GOASDOUE

Pardoniou hanter-ecsi

Er seiz Avel, war « la Bretagne » an 30 a viz cost diweza, diwar blunenn Lan hag Herve, hon eus kavet kement-man :

Koatkeo

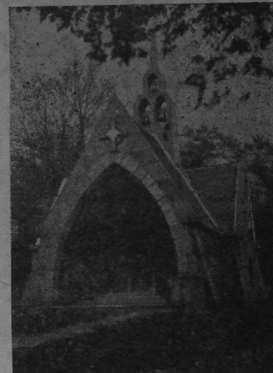
O douster an ofereñnou, en eur chapel, Eur chapelig didrouz, e maezioù Breiz-
[Izel !
Calloc'h.

Moese n'em eus bet tairvet gwelloc'h ar gwerzennou kaer-se, eget en deiz all, duhont, e chapelig koant Itron Varia Goatkeo e-mesk ar gwez hag ar glaster, leun a hiboud hag a richan dindan lagad laouen flamm heol beniget an Aotrou Doue.

Koatkeo ! Anavezet eo al lec'h dudius-se gant ar wir Vretoned. Anavezet eo e chapelig, eur bravig a chapel keltiek gant he zourig nabin a strink a-uz d'ar gwez e dri c'hloc'hig nevez flamm gant o monezioù skintin a red en traoniennou glas gant hiboud an dour hag a bign evel ezans betek uhela kribennou noaz ar menezioù moal.

O chapelig dispar ! Lec'h a zouster hag a zudi e donder stankennou sioul Menez Afe, baradozig en eur bed dall, fallkar ha krlz, bez ez out ha bez e vezi eun testeni splann eus karantez don ar wir Vretoned evit Mamm zantel hon Aotrou Krist : bez ez out ha bez e chomi er c'hantvedou da zont eun daolenn veo eus istor vuzudus hon Tadou, evel eun touz-tan skedus a vod endro d'ezan an holl Vreiziz, emskiantek evit stourmad bras adsavidigez hor Breiz.

Stout va fenn dirak an Osti Sakr o lugerni etre daouarn ar beleg a-us d'ar c'hallur alouret, e keit ha ma c'hrougouze an durzunell e-mesk ar skourrou glas, em eus goullennet digant an Holl-C'halloudek, skuilha frank e vennoz war ar stoumer kalonek ha didreohus, diazezoù ar chapel-mañ ; war an holl Vretoned a volontez vat, entanet o spered hag o c'halon gant an youl kaer da adrei d'hor Breiz eur c'hort hag eun ene kaefoc'h, yac'hoc'h ha kristenoc'h eget biskoaz, war ar Vretoned-se ivez, yaouankizoù niverus, nivefus, lous

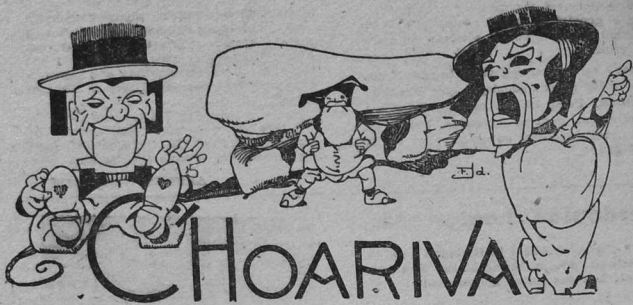

o c'halon, dall o spered, pennoù goulo ; peurlies, darbarek hepken gant o filjadur, gant o c'hort... dibantchet ha dirollet gant tud fall hag a gred ober mat o labeza hag o flastra ar pep gwella a zo e Breiz...

Plijet gant ar Werc'hez vat e ve bet so-laduet va fedenn.

An Aotrou Andreo Dezarros, mirour ar mirdioù broadel, (conservateur des musées nationaux), oc'h ober eus dro e Breiz-Izel, a zo bet teurezet gantan diskenn betek Koatkeo, d'ar 15 a viz gwengolo diweza ; roet en deus allou mat ha kerent ha ma vezo gallet o heulia e vezo kavet kals kaeroc'h c'hoaz al lec'h beniget-se gant ar bardonenien eget n'eo bet kavet betek-hen ; bennoz Doue d'ezan evit kement-se hag evit an aked a laka da groul e kevredigez ar Bleun-Brug kevrenn harperien chapelioù koz hor Breiz.

Tro hon devez da zistrei war gemente-se hep dale.

AR VOUZEREZ

SOAZIG (Degouezout a ra war ar c'hoariva en eur ouela. Eur mouchouer a zo ganti war he daoulagad. Redek a ra da boket d'he mamm...)

— Va Doue ! Va Doue ! Mamm vat. Pebez rann-galon d'in-me ! (gouela fors a ra).

AR VAMM. — Petra ! Petra ! Te amañ hizio ! Petra 'n diaoul a zo o c'hoarvezout ganes 'ta merc'h ?

SOAZIG. (o ouela) — Me jomo amañ hiviziken ; n'em eus c'hoant ebet ken da vont da di va mamm-gaer.

AR VAMM (droug enni). — Petra petra lavarez, kanfartez ? (kroazia a ra he divre'h). N'eus ket tri miz c'hoaz abaoe ma 'z out eureujet, ha ez out skuiz dija gant da c'hwaz...

(En eur skel war an daol) Sell, kloucherez ma 'z out... n'out nemet eur penn-skañv, evit lavarout da hano mat d'it ! Ha perak n'en em blijete ket en da di nevez ?

SOAZIG (o ouela) — Yannig a vez mezo... ha neuze e wallgomz d'in !

AR VAMM (o c'hoarzin, troet wardu an arvestourien) — Setu aze eun am-pouailh lous avat !

SOAZIG. — En noz e rankan sevel da ober grog d'ezan.

AR VAMM (o kroazia he divre'h) Setu aze eur pez lapin avat hag a zo poan gantañ.

SOAZIG. — Mont a rankan da ger-c'hat gwint d'an aotrou alies en noz, pa vez serret an ostalirioù.

AR VAMM (o c'hoarzin, troet wardu an arvestourien) — Han ! Klevet hoc'h

eus biskoaz, va zud keiz ! (d'he merc'h) Setu aze eun diskrouger anduilh d'ite avat, Soazig.

SOAZIG (o ouela). — Alies ne vez ket eul liard toull en ti, hag e rankan prena « bifteck » d'ezan war dermen.

AR VAMM. — Setu aze eun hinkin d'ite, va merc'h kaez !

SOAZIG — Alies e rankan sevel en noz da frita viou d'ezan, mamm.

AR VAMM — Ha perak out aet gantañ, genou plankenn ma 'z out ?

SOAZIG — N'ouzout ket, mamm.

AR VAMM (droug enni hag oc'h istribilhat he merc'h) — N'ouzout ket ? N'ouzout ket ? Mat, evidon-me n'ouzout ket muioch, sur a-walc'h... penn... penn hinkin !

SOAZIG. (disrouk) — Abalamour ma 'z eo eur paotr brao, mamm.

AR VAMM (o c'hoarzin, troet wardu an arvestourien) — O !... evit eur paotrig brao eo avat, sapretoutik !

SOAZIG (o c'hoarzin ouz he mamm) — Abalamour m'en deus bleo frizet, mamm, ha moustachou melen.

AR VAMM — A ! m'hen douete !... Ar bleo frizet hag ar moustachou melen a blij d'an itronig ! Hopala ! Ha koulskoude, merc'h :

Nag ar bleo melen, nag ar goantiri, Ne lakaont ar pod da virvi.

Evel a lavare hon tud koz, tud fur, gwechall :

Gwelloc'h ez eo eur madig Eget na deo eur braoig

O klask leunia an ti a vraoigou

E kouez er fank kals merc'hedigou.

Ha te, peogwir out eureujet, tri miz 'zo, d'az kere kamm, e c'helli chilgammat d'e heul epad da vuhez. Gwaz a ze dit pa n'ec'h eus ket selaout mouez da dad ha da vamm pa lavaremp dit chom amañ ganeomp da labourat hon tammig douar.

SOAZIG (o ouela) — O ! mamm, mamm baour ! Kemerit truez ouz ho merc'h, Yaouank oan ! Ne ouien ket petra 'oa an demezi.

AR VAMM (d'iruez) — Taratata ! Peoc'h din-me. Eureujet out. Lavaret ec'h eus va d'ar beleg ha d'ar maer. Ne felle ket dit senti outzompni da dud, ha setu ma vezo ret dit ober gant da vom-mig. Evel m'emañ emañ ! frizet pe difrizet ; dit eo evit da vuhez.

SOAZIG (arvouez kreñv hag o vouz) — Ne din ket ! Ne din ket mamm ! Me jomo aman da labourat douar. N'oun ket goest da ober netra vat ebet d'am mamm-gaer. Ne glevan nemet « fle penn » amañ, « limouzennig » aze, « kamambre divalo » !... O va Doue, va Doue, mammig kaez !

AR VAMM (dichitot hag o tiskouez an nor) — Alo ! kanfartez, er maez ! er maez eus va zi, pa lavaran. Re zivrezat emout o font amañ d'en em glemm ouzin-me, bremañ, p'out eureujet d'az frizet. Er maez, er maez !

SOAZIG (oc'h azeza da vouzat) — O ! mamm, mamm ! me 'vevo amañ

diwar bara ha dour kentoc'h eget mont da... da... da...

AR VAMM (o vunta warni etrezek an nor) — Sapre mil mouzerez ma 'z out !... Fanch ! Fanch ! e-pelec'h emout ? Deus aman 'ta da entent ouz da vouzerez ; deus 'ta buan !

(Pa glev gervel he zad, e sav Soazig hag ez a kuit en eur ouela).

AR VAMM (o koms ouz an arvestourien gant eun aer goapuz) — Me hen desko da zont da di he mamm da vouzat, tri miz goude m'eo eureujet d'he zammig kere, marc'hadour boteier-ler, di-se e Landerne. Gouzout mat a rae, a-raok ma oa dimezet, e lonk he gwaz teir barrikennad win er bloaz... Hag e ranke e gaout evelato... hag e ouele... ec'h hirvoude... Ken na oa eun drouez he c'hlevout... Kement a c'hoant he devoa da vont da jom da Landerne ha da veza anvet Madame Bistrag.

Mat 'zo graet d'ez. Kement-se a so mat da bounerat pennou skañv ar merc'hed a hizio. Poan a rankont da gaout. (Soazig a zo ardeñv an nor, mouzet). Petiaoul ! n'out ket aet kuit c'hoaz ?

(Soazig a zeu tre hag a red endro d'an daol, he mamm war e lec'h gant eur skubeleñn o hepall : Kerz d'ar ger 'ta, madame Bistrag !

(Mont a reont o-diou diwar wel)

Ar zent hag ar gwenan

Sant Divi, eskob Meneo, eo paeron bras Breizh Bro-Gembre ; unan eus e venec'h eun iwerzoniad, e ano Madonnoc, n'oa ket gouest, en e gozni, d'en em zibober eus ar c'hoant da welet, eur wech all c'hoaz bro e c'hinivelez. An holl dud koz, ne vev a he vro int a zo evel-se : c'hoant a rav ganto da vervel el lec'h ma vezont bet ganet.

Madonnoc, a voe roet aotre d'ezan gant sant Divi da zistrei da vro e gavell hag e pignas war eul lestr a dlee e gas da Iwerzon ; met, a-vec'h ma oa pignet ennan ma teuas holl gwenan ar manati war an aod hag ec'h en em-vodjont war ar wern-gorn.

Madonnoc, o diskulias da Zant Divi hag a glaskas o lakat, da vont en dro d'o horz met, kaer en devoe poania ne deuas ket a-benn da ober d'ezo distrei d'ar ger ; al loenedigou askellok n'o devoa ket graet a le da zenti, evel ar venec'h, hag e chomjont el lestr hag ez ejont gant Madonnoc da enezenn ar Zent.

Abaoe an amzer-se e kaver gwenañ e Iwerzon ; dañ a lavar n'o c'haved ket

kentoc'h ha koulskoude an Enez C'hlas a zo eul lec'h ken dudius ma kredan o deus ar gwenan graet o mel eno abaoe n'o lezas Noe da nijal er maez eus e Arc'h.

" Penijenn Doue "

« Penitencia Domini », Penijenn Doue so kenta lestr naonedat anavezet, eme Alan Gourdet war « La Bretagne » ar 15 a viz gwengolo ; e sturier o Herve ; kas a eure ar Vretoned da zeizvet brezel ar groaz d'an Egypt, er bloaz 1248 ; Per Mauclerc, an Dug, a oa en o fenn.

Epad m'edod oc'h ober an treiz e veze sonet an trompilh, bemdez, diouz ar beure, ha lavaret eun oferonn « sac'h », da lavarout eo eun oferonn hep pependout ar gensekration ; diouz an noz, a-raok en em rei da grousket e veze saludet ar Werc'hez.

Per Mauclerc a varvas war ar mor p'edo o distrei eus an douar santel, e deizio diweza miz mae 1250.

E gorf a voe selbet e iliz sant Yved Braise, e Kichenik Soissons.

PAJENN AR MIESTR-SKOL

STAGOMP ADARRE.

Setu m'emaomp adarre, krog mat en eur bloaz skol nevez. Dirazomp emañ hor skolid, darn anezo anavezet mat, darn all nebeut a-walc'h evit c'hoaz. Ouz moger ar c'hlas hon eus peget, en eur plas a zoare, eun « implij amzer » skrivet sklaer, evit pep devez eus ar s'zun. Eul lodenn frank ha ledan a weler eno roet d'ar galleg. Daoust, avat, ha n'eo ket bet ankounac'haet rei e lodig d'ar brezoneg ? Eun *curvezig* bep sizun a c'houllemer evitañ. Eur curvezig ! re nebeut gw'r eo. An curvezse, koulskoude, a rafe burzudou ma karte pep unan he lakaat da dalvezout kement ha ma c'heller.

Meur a hini a zo c'hoaz, marteze, hag a lezo pe a glasko lezel a gostez o c'hentel vrezonek bep sizun, hag hi ordnet gant an Aotrou 'n Eskob. Perak ? Marteze, dre ma n'eo deus ket ar re-seourse fiziaus a-walc'h enno o-unan, ar pezh a zo fall, pe c'hoaz dre ma n'ouzont ket penaos en em gemerout, diouziel evel ma z'int war yez o c'havell.

Kement-se a c'hellfe beza bet eun d-garez mat bremañ 'z eus daou vloaz, met nann en deiz a hirio pa 'z eus eul levr ken sklaer ha ken aes evel « *Me a zesk brezoneg* » (1), ha ne c'houlenn a-berz ar mestr pe ar vestrez, nemet eun tam-mig bolontez vat hepken, dre garantez evit Doue ha Breiz.

Darn, avat, o deus al levr-se abaoe daou vloaz d'ja ha n'ouzont mui marteze, penaos tenna anezañ eur gelennadurez nevez evit o bugale. Evit ar re-se ez eus eul levr all war ar stern ; n'eo ket eulu c'hoaz, avat, na tost. Da c'hortoz, setu emañ penaos e vezo gelllet lakaat « *Me a zesk brezoneg* » da veza plijus ha talvoudus evit ar skolidi goa.

(1) « *Me a zesk brezoneg* » e gwerz e skol santez Barba e Rosko.

Evit ma c'hello ar vistri sevel o c'henteliou evel ma tiskouezimp amañ, e vefe mat d'ezo kaout :

Dictionnaire breton-français ha Grammaire bretonne gant R. Hemon, e gwerz e « Skridou Breiz » 36, rue Traverse Brest hag el leordiou breizek.

Kentel skouer

Kemeromp M. A. Z. B. er bajenn 44 :

YANNIG HAG E GAZ.

DA GENTA : Lenn ha rei da gompren al lennadenn.

AR POZ KENTA

1) Ar mestr a lenn arak ar vugale, a vouez kreñv ha distagel mat.
2) Lakaat a ra meur a skoliad da lenn en eur o difazia mar deo ret.
3) Displega a ra ar gerioù diés : **Daou glochig** (daou gloch' bihan). Keñveria 'ra « **klochig gant Yannig** », hag e tenn ac'hano eur reolenn (règle).

E-skourr : (a-istribill) — Evit ma kompreno mat ar vugale e lavar : « Yannig a zo azezet war dreuzou an ti — Yannig a zo daou glochig e-skourr... — Yannig a zo e gaz bihan en e gichen... »

4) Lakaat a ra meur ha hini all da lenn, hag evit echui an holl a lenno asambles.

EIL POZ

Ar mestr a ra evit an eil poz, ar pezh en deus graet evit ar poz kenta.

DISKLERIADURIOU : Ar c'haz 'ra (ar c'haz a ra) ; ar virgulenn-grech (apostrophe) a zalc'h plas ar rannig-verb. A-hend-all e vefe bet eun troad ne er verzezh.

Flourig : a deu eun flour (doux au toucher) ; a zo d'an daouarn evel voulouz. — **Ma kred Yannig...** (Yannig a gred eo karet gant e gaz).

TREDE POZ

DISKLERIADURIOU, P'en deus (pa en deus). Ne vez ket lakaet a er ger evit ne vo ket diou vugaleñ keñver-ha-keñver. Ar virgulenn-grech a zalc'h e blas.

...e du kavet : (p'en deus ar c'haz kavet e du, an doare vat da laez ar grampoezenn) — **Skrapet**, (eur ger nerzuz ha taolennus tre, da lavarout en deus ar c'haz diframmet ar grampoezenn a-dre daouarn Yannig, dre eun taol treiseret) ; al laeron vras, an dispac'herien, a vez anvet : **paotred ar skrap**.

A dap hed e c'har, (a dec'h kuit en eur astenn e c'har keit ha ma c'hall).

PEVARE POZ

DISKLERIADURIOU : Difaziet : deuet er-maez a fazi. — Da hopal : (Yannig en em lak da youc'hal, da grial) — **Mis' sonje...** (Me a sonje e cas eur mignon d'in). — **D'am c'hrampoez eo** ; (n'eo ket d'in eo ez eas mignon, met d'am c'hrampoez). — **Tamm ampeozon** : (ampeozon fall).

POZ DIWEZA

Eur c'hoz mignon ; **koz mignon** (mignon fall, didalvez, Mignon koz, (vieu an). **Koz** pa vez arak an ano a dalvez da lavarout : fall, didalvez.

Goude beza studiet piz evelse pep hini eus ar pozioù, e vezo lennet ar pennad en e bez gant daou pe dri skoliad, ha goudeze gant an holl asambles.

YEZADUR

1. - Kemrit ar verzezh genta en doare ma c'hello beza lavaret hep ar gerioù : an fi.

Respost : Azezet war an treuzou : Eui ano hag en deus eur renadenn (complément) a vez implijet hep ar ger-mell.

2. - Petra eo ar ger : **krampoezenn** ? - R. (Eun unanderenn, (singulatif). - Pehini eo e liester (pluriel) ? - R. (krampoez).
3. - Skrivit an holl c'herioù eus ar poz kenta hag a zo enno eur c'hemmadur (mutation).

R. (dreuzou, glochig, grign, grampoezenn, gaz, gichen).

DASTUMOMP AR BRUZUN

Gerioù ha triou-lavar nebeut anavezet

ABATI. « E-kreiz an abati... » diwarbenn eun dra bennak ha n'eman ket en e blas, hag a zo war an hent e-kreiz eur gambr, eul levr, etc... Da skouer : « er gegin e oa eur zailhad laez e-kreiz an abati. » (Gorre-Leon).

BALE. « moe'h war vale », moe'h krenn. Da sk. « Ar moe'h bihan a oa fall warno : ar moe'h war vale avat a oa priz mat warno. » (Kemenven).

BAZ. Kontrol da « zoun » pa vezer oc'h arat : « Re zoun ez ez' kea basoch » (Kleder).

BOUTAD, a. g. pennad amzer e eur boutad mat oun chomet eno ». (Skaer). Lavaret e vez c'hoaz eun hallad mat.

CHATI, **CHATIA**. poan, diaezamant. « chati am eus gantan, chatiet oun gant va gar fall. » (Kleder).

KLAK 1) « rei klak da un b. » : skei gantan. (Gorre-Leon)

2) pri, bouilhenn, « klak a zo war an hent, tapet em eus klak o tont d'ar vourc'h. » (Skaer)

KOLL-SOUNN. Pa vezer er mor pe en eur ster ma n'hellez mui steki an treid er strad hep beza goloet ar penn a lavarer : koll-soun emañ, aman ez eus koll-soun evidoun. (Kleder)

4. - Skrivit ar gerioù-se hep kemmadur : R. (treuzou, klochig...)
5. - Lakit an eil poz e liester (a ou pluriel) en eur lavarout : ar merc'hed, e-lec'h Yannig.

R. (Ar c'hizier a ra chiboudou ken bras, a astenn... o fao... ar merc'hed o deus o c'hizier evito eur...)

6. - Perak ne vez ket lavaret : kañtez bras ?

R. (abalamour karantez a zo gwregel ; féminin.) Lavaret e vez : eur paotr bras ; eur verc'hig vras.

AR MENOZIOU

1. - Perak e ra ar c'haz chiboudou ?
2. - Hag anaout mat a ra Yannig e gaz ? Perak ?

3. - Petra 'sonjit eus kaz Yannig ? Ha brao eo ober eveldañ ?

4. - Ha bez ez eus tud hag a ra evel Mifouz ? Penaos e vez anvet an dud-se ? (pipouzed (hypocrites) - treitourien, tud tfeis).

5. - Kontit eun istorig hag a vo enni eun den treiset gant eun all.

6. - Pehini eo ar gentel roet d'eomp gant istor Yannig hag e gaz ?

Evel just, ar skolidi n'int ket c'hoaz kreñv war ar brezoneg, a zesko mat, arak kregi gant an eil lodenn, holl gentelioù deski-lenn al lodenn genta eus « *Me a zesk brezoneg* ».

AR SKOLAER

KOUNDOUN : Douder an douar labour en eur park. « Gwelloc'h eo chom baz gant an alar, er park-man n'eus ket kalz a goundoun. (Kleder)

KLASK : esaat, amproui « Da vedi eo aet d'an ti all, hirio e vo klasket, du-z'ez eus paotred vat. » - « Klask an nerz » : gwelout betek pelec'h e c'heller mont gant an nerz. (Kleder)

KRAF, **KREVIU**, liamm plous gwelet da lakaat war ar bernioù plouz pe foenn. (Plouziri). E Gorre-Leon e leverer amar, emerrou.

KERC'H « Eun tokad kerc'h en deus paket ». Eur plac'h yaouank, er zal-dans, he deus dinac'het outan mont da ober eun taol-dismegans d'eur paotr-yaouank e c'helle heman, hervez ar c'hiz, distaga eur flac'had, eur gravand gant ar plac'h yaouank.

KEMENT-ALL. « war e gement-all eo aet », gwasoc'h eget biskoaz, en eun doare iskiel eo troet (gant an dra-man, gant an dra-hont). (Kleder)

« Tri c'hement all », teir gwech kement all « laka tri c'hement all d'in » (Kleder)

CHAMPALAT, dont ha mont a-bias. Eur viorc'h a zo klanv, dont ha mont e ra en he speurren, champulat a ra. Eur

march' en deus sachet diou pe deir gwêch war e garrad hep gellout e loc'h, breman e teu hag ez a ; ne zacho ket mui, ne ra ne-champalat. (Kleder)

DEUR. Poan, chati. « Deur am eus gantan ». (Skaer)

DETOURI. Lakaat da gavout. « Pion en deus detouret ar mevel-se d'it ? ». (Kleder)

DIGERI. « Digoret en deus e vrec'h », distreset, forset. (Kleder)

DISTER. ret, dao. « Dister eo d'in mont » mont a rankan. (Kleder)

DIFERI. « dinach' « ne ziferan ket mont ». (Kleder)

DIOHOK. « tiboan « Eür marc'h-houarn am eus prenet ; breman e vo di'chokoc'h d'in mont d'ar vorc'h ». (Skaer)

EMZAV. : aes en emi denna, aes en em denna gant « emzavoc'h eo beza daou pe dri, emzavoc'h eo ober tan gant glauou eget gant keuneud, emzavoc'h benveg eo ar fale'h eget ar falz da drouc'h foenn ». (Kleder)

FRAPP. sachadenn - eür frapp kfenn. (Kleder) ar verb frappa n'eo ket anavezet e Gorre-Leon, e Pont n'Abad avat e vez implijet.

FRAPPAD. : peñnad, frappejou 'zo n'eo ket evit terri e gounnar. A frappa'jou : a bennadou, a vare da vare. (Kleder)

FRI-KERLEN. (ar zillabenn ziweza a vez distaget evel ar ger gallek ; lin), den selletaer, a laka e fri e pep lec'h. (Kleder)

GWARNAJ. : tresadenn evit ficha ; eür gontell, gwarnajou koer warni. (Kleder)

GER. : paka e ger ; asanti dioustu d'eür c'hinnig, d'eür mennad, d'eür marc'had, mil skoud am eus goulnennet evit va bioc'h ha paket e ger dioustu. (Kleder)

HEDENN. : aes en em denna gantan Hedennoc'h benveg eo heman. (Kleder)

LAVIG, LAVIGAT. : fichal, finval ; trei ha distrei, mont a dont, n'eo ket maro ; lavigat a ra c'hoaz, awechou lavigat a dalv evit mont ha douz gant prez, gant eun fannig dizurz ; eür pez lavig 'zo ganto, lavigat a reont avat ! (Kleder)

LANN. Chom war al lann ; chom dilabour, chom hep ober koumanant. « Ka'z mevelien a zo chomet war al lann da foar ar begou - foar ar c'houmanantou ». (Skaer)

LOARIET. : avalou-douar loa'riet, glazet o chom war an douar goude beza tennet. (Plogonneg), moarvat abalamour ma tamaller al loar da c'hilaza an avalou-douar.

MARO. A-VARO. : hep strons na frapad ; sevel eür pouez a-varo. (Kleder)

NOAZ. Gwin noaz ; hep be'rad douf ebet ebarz. (Skaer)

PIGELL. : aman e savo pigell hep dale ; aman e vo prez gant an dud, prez gant dizurz. **PIGOS** en deus an hevelep ster. (Kleder)

PELUCHA. Kfibiña (al lin). Daou ha daou e vezed o labourat al lin, eür gwaz hag eür vaouez, ar gwaz a vraee (distaga ar bluskenn), ar vaouez a beluc'h gant ar beluc'henn ; heligenta a veze etre an daouiou da welet piou en defe ar c'haera lanfas hag a labourfe ar buana. (Kleder)

REPAS. : paka eür repas, beza kannet, paka bazadou. (Kleder)

REBARDI OUZ. : dere'hel penn da unan bennak dre veg. (Kleder)

RAMPA. Rampa 'ra e c'henou ; c'hoarzin a ra a galon vat betek digeri bras e c'henou. (Kleder)

SPI. Skiant, soñj vat : spi en deus bet da zont aman hirio. (Kleder). E Gwiteved : e vez distaget sprï.

STROPA. : stropa unan bennak pe eür dra bennak ouz u. b. : en em ziober anezan en eür zamina pe garga eun all. Stropet em eus va c'hoar vihan ouz va breur. A vez lavaret c'hoaz pa vez gwerzet priz bihan, stropet em eus va marc'h outan. (Kleder)

Arabat kemerout ar ger-se evit stroba, luga, strobot eo ar foenn. Eür strobot : a vale fall, en eür steki e dreid an eil ouz egile, en eür deurel e droad e-dreus. Pa vezer o vedi strob-distrob, ez aer da genta war arak hed-a-hed d'ar c'hlas : stroba, ha goude-ze e tued eür en eür zastum an dram : distropa. (Kleder)

SKLAK. War ar sklakig : war ar pouezig. (Kleder)

SIKOUR. En em zikour ouz, en em zifenn ouz ; n'eo ket evit en em zikour ouz an anoued. (Skaer)

STOK. A stok-varc'had : 'Evit eür priz izel kenan. A stok-korf : a stok e gorf eo kouezet, en eun taol, en eür pez, d'an tfo jou. (Kleder)

SKEI. Skoit a-dreus dre ar park ; ober hent. Dre Vrest eo d'eooc'h skei evit erruont kentoc'h. Ar prenestr a sko war ar porz. (Kleder)

STAGA. Staget hoc'h eus-ho kole ? Gwerza hoc'h eus graet ? Eür c'hole gwerzet a veze staget ouz eür rullenn hag ar perc'henn aes d'ezan mont da vale. E foar ar begou evit goulnenn gant eür mevel ha graet en deveze koumanant, ha foar en devoa graet e veze goulnenn outan ; Staget ho peus ho kole ? (Skaer)

SELLET OUZ AN HEOL. Douarou o sellet ouz an heol, douarou hag a jom hep beza labourer. (Skaer)

TRO JOU. D'an tro jou pe d'an trojou gant ar pouez mouez war e zillabenn ziweza : a stok korf. (Kleder)

TRO-LIBO. C'hoari tro-libo da un-ben : passal arak eun all, a enep tro. (Kleder)

TOUAN. Aet e touan, aet da netra. (Kleder)

V. FAVE

KELEIER AR MIZ

Kenta Kendalc'h Kenvreuriez ar brezoneg

Kenvreuriez ar brezoneg a zo bet krouet e Kemper, d'ar 27 a viz gouere, warlene ; evit kendalc'her e Breiz ar vad a fas gwec'hall ar Vreuriez savet e Landerne, d'ar 25 a viz mae 1899, gant an Tad Kaourintin ar Guen, eus a Gerveinat hag an Aotrou Due person Sant Vaz, Montroulez dindan an iano a « Oeuver pour la préservation et la diffusion du breton » hag e oa ar Feiz ha Breiz nevez he c'hannad.

Kenta kendalc'h Kenvreuriez ar brezoneg a vodas etre pemp ha daou ugent hag hanter kant beleg pe gloarez. e Landerne ivez, d'ar c'henta ha d'an daou a viz gwengolo ; an A. Joncour, en ano an Aotrou n'Esakob a rene an divizoù, en dro d'ezan an A. chaloni r' Ster, hag an A. chaloni Coetmeur, ensellerien skoliou kristen eskoptiou Kemper ha Gwened.

Eür c'hendalc'h oa hag a oa bet urziet dreist gant e zekretour, an A. Guivare'h, an A. Bourdelles, eus skol Sant Joseph Lanuon, an A. Floc'h, Kure Itron Varia r' Wir Zikour Gwengamp hag an A. Le Clerc, kure Plouber, a oa deuet da rei kelou hag harp Bro-Dreger.

Ar studiadennoù diwarbenn ar brezoneg ef c'helaouennou hag er skolioù a zo bet graet holl e brezoneg ha fizioù a c'heller e teuy siliou ar brezoneg aozet eus an eil penn d'egile da Vreiz-Izel a-benn da lakat Breiz da zével war o zreid da zifenn da vat yez o zadou hag eür yez gwella ma vez difennet eo oaz he c'hoaz ouz he c'hanna hag ouz he skriva ken alies gwec'h ha ma vez tro d'hen ober.

Goude beza klevet kentelioù mat ha sklaer an A. Falchun, setu amañ evel n'eo bet lennet, ar mennad, savet da glizka o divizoù gant ar veleien a gemaeras perz e kendalc'h Kenvreuriez ar brezoneg :

Eür pennadig eus eil ha brasa kuzulig Fatima

Setu amañ, hervez Lusie, petra lavaras d'ez ar Werc'hez : « Tostaat a ra fin ar brezel, (an Itron Varia a gomze d'an 13 a viz here 1917 hag ar brezel e o ano ganti eo ar brezel 1914-1918), met ma ne ehaner ket da bec'h, ar Fab a deuy warlerc'h an hini a zo breman ne vezo ket bet pell war gador sant Per, ma vezo gwelet ar gristenien o staga gant eür brezel all. »

« Pa veloc'h eun noz sklerijennet gant eür sklerijenn ne anavezit ket, (gourruell oabl an Hanter-noz, an « anrore boreale » a voe gwelet en noz etre ar 24 hag ar 25 a viz genver 1938) ar sklerijenn-se a vezo ar merk a ro Doue d'eooc'h da anaout eua tost ar bed, adarre, en abeg d'e bec'hejou bras, da veza kastizet, dre ar brezel, ar

Veu de clôtüre la par M. le chanoine Joncour, vicaire général de Quimper, et approuvé, sans opposition, par les solennels congressistes.

« Les Congressistes réunis à Landerneau pour l'anniversaire de « Kenvreuriez ar Brezoneg », association diocésaine du clergé de Quimper pour la défense du breton :

1°) Emettent le vœu que soit bientôt créé, pour les trois diocèses bretonnants, un organisme interdiocésain chargé de coordonner l'action des trois diocèses sur le terrain culturel breton, et concernant le problème linguistique en particulier ;

2°) Préconisent, au sujet de l'orthographe de la langue bretonne, le maintien du « statu quo », en attendant une solution satisfaisante du problème de l'unification ;

3°) Unanimes sur l'intérêt que présente cette unification, demandent que la question soit mise à l'étude, et adoptent à ce sujet les principes exposés par l'abbé Falchun (d'Antony), après entente avec M. Pierre Le Roux, professeur de celtique à l'Université de Rennes ;

4°) Font confiance à l'abbé Falchun pour présenter, dès qu'il le pourra, un projet d'unification sur lequel, après réalisation définitive et mise en application dans les écoles, tous les intéressés pourront donner leur avis. »

Finians hon eus e teuy Breiziz, da studia doun ha piz, gant skoazell an A. Falchun, kudenn o yez evit ma c'hellint en em glevet da vat pelloc'h, rak evel a skriva Emil Ernault e Feiz ha Breiz 1930, a zo re wir :

« Ne chomo en o sav broad tud, tiege, Sevenadur na yez
Rannet o diabarz gant an dizunvaniez

gernez, gwaskerezh an Iliz hag ar Fab ; evit miret ouz an dra-se e c'houlennia ma vo gouestlet ar bed d'am O'hailon Dinamm ha ma vezo gant eür goulnenn a zigoll, bep sadorn kenta r' miz. »

« Ma selaouer va fedenn, ar Rust a zistroio d'ar gvir feiz hag ar peoc'h a vezo shet ; ma n'am selaouer ket, tud fall a skigno dre holl a bep seurt gevrier hag a lakay brezelioù hag heskinerezh da zével ; kals kristenien vat a vezo merzeriet ; an Tad Santel en devoe kals poan da c'houzaev, meur a bobl a zo hag a vezo gultu e'bet... met an trec'h, er fin, a jomo gant e' Chalka Dinamm. »

Ar c'houzoù-se a zo bet miret gant aotre vikel vras Kêr ar Vatikan.

GOUELIOU 75^{vet} BLOAVEZ

Kurunedigez Santez Anna Wened

N'eo ket ar skeudenn goz a oa bet kavet gant Yvon Nicolazic, d'ar 7 a viz meur 1625 eo a zo bet kurunet e Keranna, rak ar skeudenn-se a oa bet devet, e Gwened, gant an dispac'herien ; eun tamm hepken eus ar penn a voe gallet da zave-denn nevez. Houman a zo bet benniget d'ar 7 a viz meur 1825 hag houman ivez eo a voe kurunet d'an 30 a viz gwengolo 1868, gant an Aotrou Besele, eskob Gwened.

E gouel an 30 a viz gwengolo diweza e c'helled gwelet, e Keranna, holl eskibien hag holl breñidi Breiz. Eur strollad glaziked, eus Plonevez Porzay, en o dihåd kaera a zoug banniel santez Anna ar Palud.

Ra deurvezo gant an Itron vat Santez Anna diouall he Breiziz diouz pep droug spad ar gwall varr-amzer-mañ a ra e reuz pevar bloaz a zo !

Moulerez Bro-Leon - Landerne P. C. 410

Dismantir an Naoned

Goude Brest, an Oriant, Sant Nazer, Montroulez, Roazon, ha meur a ger all setu digouezet tro an Naoned da veza flastret a-benn teir gwech gant bombezenou an Amerikaned hag ar Zaozon.

Ouspenn mil eus he bugale a zo bet laz-
zet ; eleiz all ne ouezer ket petra int deuet da veza ; tiez a viladou a zo bet diskaret hag ouspenn kant mil den o deus kuitaet o cher e dismantir.

Ra deuz Breiziz war zikour Naonediz, evel mi kas goulenñ an A. Dupard, prefed meur Breiz.

Framm keltiek Breiz

D'ar 25 a viz eost diweza ar Framm Keltiek en deus graet eur c'hendalc'h bihan e Gwengamp, evit studia dreist holl ar c'hudennou man : Ar brezoneg er skolioù, ar c'helaouennou, brezel ar Post torfeju an alkol e Breiz...

Heuliet e voe gant eur c'hantad a vrezonegerien, eus Bro-Dreger, Bro-Leon ha Bro-Gerne. Kendalc'hou bihan evelse a vo graet e kerioù all c'hoaz edoug ar miziou a zeu. Eun dra vat kenan eo evit rei tro d'ar vrezonegerien d'eu em voda evit studia a-gevred al labour da ober.

Eur pennad kaer

war Parlamant Breiz

War « L'illustration » eus an 18-9-43 hon eus kavet gant plijadur eur pennad bourrus kenan skrivet gant hor c'henvroad G. G. Toudouze, war « Parlamant Breiz » e Roazon. Ar skrid a oa gwisket kaer gant luchskeudennou darn moulet e liou. Hor gwella goure'hennou d'an Ao. Toudouze.

17^{vet} Kendalc'h flamank

Kevredigez « Vlaamsch Verbond Van Frankrijk » en deus graet e 17^{vet} kendalc'h e Rijsel (Lille). Hor mignoned flamank o deus goulenñet dreist holl ma vije savet ivez en o bro eur skolaj flamank evit ar vistri-skol evel ar skolaj Breizeg savet e Breiz, en hañv-man.

KANVOU

Erbedi a reer ouzoc'h daou eus hol lennerien feal :

Joseph Léon, maro e Plouvier, d'an 1 a viz gouere 1943, d'an oad a 38 vloaz ; Yann Brieler, maro e Kemper d'an 3 a viz gwengolo d'an oad a 42 vloaz. Doue r'o fardono. Sent Breiz pedit evito.

EURED

D'an 21 a viz gwengolo, Rener « Feiz ha Breiz » en deus benniget e iliz Kroazon eured Roparz Caouissin, mouler Feiz ha Breiz, hag Annaig Herjean. An Ao. Gantois, sekretour-meur ar gevredigez flandrezat e Vlaamsch Verbond van Frankrijk a lavaras an ofrenn eured.

Goure'hennou ha chans vat d'an dud nevez-se.

Ar merour : H. Caouissin

Rimadellou bugale

Ho mammig 'zo danserez,
Ho tadig 'zo mezvier
Ha me, ar vatez vihan,
A ranko chom er gêr.
Toutou, toutou, bihanig
Toutou, me 'gano d'eo'h.
Pa teuy ho mammig d'ar gêr
E roio chukig d'eo'h.
Toutou, toutou, bihanig,
Toutou, me 'gano d'ei.
An holl dud 'zo 'klask va merc'hig
Ha den n'en deus comm (ezomm) anei.
Maradeg, pigelladeg,
Fille'hadeg ha dournadeg,
Kement labour 'zo er vro
Me 'oar holl o c'has en dro.
Eun tamm yod a z' chomet
Hag hennez 'vo astommet.
Pasket e vo gant glauo gant krañch

Da rei d'ar mabig 'leiz e vañch.
Me 'leusko eur youc'hadenn,
Kerkent eur c'houtelladenn,
Kement lampon 'zo er vro
E Pont-Koblant 'n em gavo.
Piou a deu, me a ya
Da goad Poull-Morgant da lusa.
Me 'zo bet ha deut en-dro,
Lakaet va zoaz ganin e go,
Roet boued d'am bugale
Ha prest da vont en-dro adarre.
Bisig marañv,
Ar c'haz 'zo klañv.
Balign, baleo,
Ar c'haz war an neo,
Mariig 'bareo.
Mouez ar c'hleier da zeiz eur vadizant
Tad meo, mamm glañv.
(Dastumet gant Yeun ar Go, Gouezeg)

Gwenneg ar Brezoneg

J. L. Prigent, Baye, 20 lur ; Yvon Souffes-Despre, Toulouse, 70 lur ; André Guilcher, Naoned, 35 lur ; J. Capitaine, Loc-Maria Berrien, 100 lur ; an A. Hénaff, Plousscat, 20 lur ; P. Mocaer, 100 lur ; Alan ar Barr, Roazon, 20 lur ; Praud Le Clerc de la Monnerie, ar Mans, 5 lur ; Fr. Croguennec, Treginou, 20 lur ; an Dell Puillandre, Coray, 45 lur ; an Dimezell M. Gervenguy, 60 lur ; F. Menez, Ploevann, 5 lur ; an A. Costmeur, Gwened, 100 lur ; an A. Penraoch, Rumbengol, 100 lur ; J. Fichoux, Lesneven, 20 lur ; an A. Le Clerc, Plouberr, 20 lur ; Herve Pennaneac'h, Plouzaniel, 100 lur ; an Dimezell Mari ar Merser, Treveec, 20 lur ; an A. Cadiou, Plusouellec, 50 lur ; an A. Seac'h, Plogastel, 70 lur ; an A. Merio, Olivet, 20 lur ; an A. Abherve-Gueguen, Treguon, 20 lur ; Louis Bevan, Kemperle, 20 lur ; an Dr G. Savin, Pent-Kroaz, 70 lur ; F. Guivarec'h Lamber, 100 lur ; F. an Hour, Plouye, 20 lur ; Lucien Chaliel, La Varenne St-Hilaire, 20 lur ; J. Cam, ar Roc'h, 15 lur ; Y. Acquiller, ar Vourc'h Wenn, 20 lur ; an A. Seznec, Kergradec, Plonevez-Porsay, 30 lur ; an Itron Vefa, Sant Per, Sant-Brieg, 250 lur ; an A. Borgn, Lanriouarnec, 20 lur ; Y. Drezen, Roazon, 20 lur ; A. Moru, Locunolé, 20 lur. A. Seznec, Plouñevéz-Porzay, 30 lur.

BLEUN-BRUG

Per Mocaer, 100 lur ; an A. de Pichon, Longueville, Paris, 25 lur ; an I. Charles Grail, ar Fret, Kraozon, 20 lur ; an Dimezell Mari a Gervenguy, 20 lur.

DIVINADENN

Cheun an Taouarec'h a zo enkreiz waitan.
Eul haer a zo o troidellian wardro e veeuri.
E pelec'h em a ?

Dour feunteuniou Breiz

Nag a dud bep bloaz a ev eun dakenn eus an dour burzudus-se, eus an dour-nenv-se hag a ro al levez...
(luc'hskeudenn BINET)